

לעומקו של מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

ראש השנה
ה'תשפ"ה

לעומקו של מקרא ראש השנה

לסימן טוב, כדי שיתקיים] יהא רגיל איניש לְמִיכַל ריש שתא [לאכול בראש השנה] קָרָא וּרְוַבְּנָא פְּרָתֵי סִילְקָא וּתְמָרֵי. [שיהיו לסימנים טובים לכל השנה כולה].

וייש להבין כיצד פועל מנגנון זה של סימנא מילתא היא.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהוא כעין מה שנאמר בדניאל (ד, יד') בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא.

ופירש רש"י שאלתא. גזרה וע"י שנמלכין בהקב"ה קודם שיגזרו הגזרה קורא אותה שאלתא.

ופירש מצודת דוד בגזרת הדבר נגזר בגזרת המלאכים [המחריבין] העושים דין המקום.

ופירש הרמב"ן: (ויקרא יח, כה) כי הדבר ההוא הנגזר על נבוכדנצר היא גזרת עירין שגזרו על הכוחות הנאצלין מהן לעשות כך ויקראו "עירין" כי מאצילותן יתעוררו הכחות בכל הפעולות וגו' ומאמר קדישין שאלתא כלומר ששאלו מה הרצון העליון עליו ואחרי כן גזרו

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לשל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

ראש השנה

לענין הסימנים בליל

ראש השנה

יסוד הסימנים הוא כברייאת במס' כריתות [ה:]: וכדברי אב"י שם [ו.]:

ת"ר (כריתות ה עמ' ב') אין מושחין את המלכים אלא על המעיין כדי שתימשך מלכותו, שנאמר (מלכים א א, לג-לד') והורדתם אתו אל-גהון ומשח אתו שם.

ומפרש מצודת דוד: והורדתם אתו [את שלמה] אל-גהון ומשח [צדוק ספלו ונתן הנביא] אתו שם - לסימן טוב, שתמשך מלכותו כנחל.

אמר אב"י השתא דאמרת סימנא מילתא היא [שעושים מעשה

לעומקו של מקרא ראש השנה

וזה שאמר אביי, השתא דאמרת סימנא מילתא היא, היא רגיל איניש לְמִיכָל רִישׁ שְׁתָּא: קרא ורוביא כרתי סילקא ותמרי.

ובאוכלו קרא דרך משל, ואומר יהי רצון מלפניך שתקרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכויותינו, בזה נותן האדם כח למלאכי עליון להוציא לפועל גזירותיו של הקב"ה.

וכן באומרו היה"ר מלפניך, לאחר כל מאכל שיש בו משמעות לטובה.

וכעין זה תקנו לומר בליל שבת למלאכי השרת בואכם לשלום, וברכוני לשלום, להוציא לפועל רצון הקב"ה, וזה שאומרים ממלך מלכי המלכים הקב"ה.

ובזה ינתן טעם לאומרו (בפרשת מסעי) בדרך הכפילות: ויכתב משה את מוצאייהם למסעייהם על פי ה' ואלה מסעייהם למוצאייהם וכמובא בלעומקו של מקרא שם, על דרך הרמז והצח: ירמזון אילין מלגא למסעייהם של העירין קדישין על פי מוצאייהם של בני אנשא, שמוציאים בפה ה"הי רצון מלפניך", וממהר

להעשות כן. שהרי אין המלאכים עושים מעצמם ולא כלום, אלא הכל לפי רצון עליון.

כן הדבר הזה, בסימני ראש השנה.

כלומר הסימנים שאנו עושים בליל ראש השנה לטובה, והבקשות שיחד עמהן, הן ליתן כח בעליונים לעירין קדישין לעורר ולהוציא אל הפועל מה שגזר עליהם הקב"ה ליתן לנו.

וכעין שאמרו (מועד קטן י"ח) ברית כרותה לשפתים וכשגגה היוצאת מפי השליט, שלא יוציא אדם דבור לא טוב מפיו, כי ממהרים המלאכים הם העירין קדישין להוציאו אל הפועל, עוד בטרם יתחרט על כך האדם אשר דבר דבריו.

ומידה טובה מרובה.

שיש בכח דיבורו הטוב של האדם ליתן כח בידי מלאכי השרת משרתי עליון הם העירין קדישין להוציא דבריו ומעשיו הטובים שהם לסימן טוב, אל הפועל, להיות פועלים עליו טוב, בגזירת עליון.

לעומקו של מקרא ראש השנה

שהיא משיכת חסד ורחמים **מלמעלה למטה**.

אם כעבדים עינינו לך תלויות, היא עבודת ה' **מלמטה למעלה**. לכן אמר עינינו לך תלויות, עד שתחוננו.

אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים היא העבודה **מלמעלה למטה** להוריד שפע רחמים מן השמים כאב המרעיף אהבתו על בניו. ויחד היא כעין העבודה של המלאכים ב"רצוא ושוב", וככתוב והנה מלאכי אלקים **עולים ויורדים** בו.

והיא העבודה של **תקיעת השופר**. היא הנשיפה **מלמטה למעלה** להוריד מכסה והנהגה של השמות הקדושים ושל חסד ורחמים. כעין הפסוק בשירת הים, **נשפת ברוחך - כסמו ים**.

נשפת ברוחך בתקיעת השופר, כיסמו ים של רחמים ואהבה לעם ישראל, כסות של אהבה מאת הקב"ה. כנאמר על כל פשעים תכסה אהבה. כמים לים מכסים.

וכאן יש להאיר מה שמובא בספרים הק' [וכמובא בלעומקו של מקרא לפרשת נשא בענין ברכת הכהנים] כי

האלקים לעשותו בגזירת עירין. שגוזר על עירין קדישין למהר ולהחיש לנו הישועה הנרצית לפני ה'.

וכן כָּפַל ואמר וְאַלֶּה מְסַעֲיָהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם שלפי מוצאיהם של העירין קדישין מלפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, כן יהיה פתגמא ליתן לנו מבוקשנו לכל מסעותינו משך שנות חייו. וכאומר: וְאַלֶּה מְסַעֲיָהֶם של בני האדם לְמוֹצָאֵיהֶם של העירין קדישין היוצאים לברכנו על פי ה'.

***

אם כבנים אם כעבדים

אמירתה ושייכותה אצל

תקיעת השופר

יש ליתן טעם מדוע לומר את שניהם. ומדוע אחד מהם לא יספיק לרצות, בן את אביו או עבד את מלכו. ויש לומר שהם שתי מידות בעבודת ה'. יש עבודה שהיא **מלמטה למעלה**, כעין סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ויש עבודה

לעומקו של מקרא ראש השנה

כפי שתיאר זאת ר' ישמעאל כהן גדול שמנענע כביכול הקב"ה בראשו לומר לנו ואתה שלום וכל אשר לך שלום, וזה שמסיימת ברכת הכהנים **וַיְשֹׁם לְךָ שְׁלוֹם**. ובזה, הן בברכת הכהנים והן בתקיעות השופר מובטחים עם בני ישראל שתפילותיהם פועלות ישועות ואינן שבות ריקם.

ובזה ניחא לאומרו **וַאֲנִי אֶבְרַכְכֶם**. יש אומרים **וַאֲנִי אֶבְרַכְכֶם לעם** ישראל על ידי הכהנים. יש אומרים **וַאֲנִי אֶבְרַכְכֶם לכהנים** שבירכו לעם ישראל. עשה הכתוב את **הכהן כשופרו** של הקב"ה לברך לעם ישראל. ולכן הם הם אותם המלאכים היוצאים מן השופר, הם הם אותם המלאכים היוצאים מברכת **כהנים**.

והשתא דאתית להכי, נימא ביה מילתא לתפארת שמות המלאכים הקדושים.

ואלה שמותם, כהשם הק' בן כ"ב
אותיות היוצא מברכת כהנים:

אנקת"ם פסת"ם פספסי"ם די"ו נסי"ם. והם כנגד ג' תיבות שבפסוק

נרמזו בברכת הכהנים **המלאכים היוצאים מן השופר** בראש השנה.

ויש ליתן טעם לשליחותם של אותם המלאכים הק' הן בתקיעת השופר והן בברכת הכהנים.

ולעומקו של מקרא יש לומר, כי כשם שברכת הכהנים תקנוה בסוף התפילה בסדר העבודה, ובכך היא גם **מאסף לכל המחנות**, לכל הברכות והתפילות של **תפילות הציבור** ליתן להם כח לעלות מדרגה לדרגה עד הגיעם אל כסא הכבוד, **כן תקיעת השופר** שנצטוינו בה בראש השנה הרי היא **כמאסף לכל המחנות**, לכל התפילות והתחינות של כל השנה כולה בכלל, ושל חדש הרחמים והסליחות שבאלו"ל בפרט, ותקיעת השופר מעלה השמימה את כל התפילות שלא זכו מסיבות שונות לעלות במשך השנה, והמלאכים היוצאים מן השופר מעלים ומביאים את כל תפילותיהם של כל בני ישראל שבכל השנה כולה להניחם כיהלומים וכאוצר חביב בכתר עליון של מלך מלכי המלכים הקב"ה היושב על כסא רם ונשא הוא כסא הרחמים ביום הדין לפאר את המלך **שהשלום שלו**, והוא מחזיר לנו שלום,

לעומקו של מקרא ראש השנה

אל תקרא יברך אלא יבורך, ב"ך יבורך ישראל, על ידי הכהנים ועל ידי מלאכי השופר, ומתלווים הם לט' אותיות של ברכת כהנים, הם ששים הגבורים אשר למלך שהשלום שלו הנשלחים בברכת כהנים לכל אחד מישראל ליתן לו משאלות לבו ולעשות שליחותם נאמנה.

וזה שאמר הפסוק (ו, כז) **נְאֻמֵי אֲבִירְכֶם** הו"ו של **נְאֻמֵי** הוא כנגד היסוד, **אֲנִי** כנגד המלכות. והם יחד יסוד מלכות, עליהם מושתת בנין הברכות. ואשר על כן קבעו את ברכת כהנים בתפילה עמידה, לפני שים שלום, לשלימות הבניין.

ועוד יש לומר, אני - הוא אחד משמות ע"ב היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט, וכמו שאומרים בהקפות **אני** והו הושיעה נא, הוא השם הק' אשר בו מברך הקב"ה לישראל ובו מברך הקב"ה לכהנים. **נְאֻמֵי אֲבִירְכֶם**.

***

ראשון, יברכך י'הו"ה' וישמרך. ושתים שבפסוק שני. יאר י'הו"ה'.

ולפי שם קדוש זה יסדו את התפילה המובאת בספרים בברכת כהנים, ובתקיעת שופר בר"ה. והיא ראשי תיבות של שם קדוש זה והיא מסוגלת להמתקת החלומות והדינים:

אל נא קרב תשועת מצפיה (ר"ת אנקת"ם, היוצא מן יברכך).

פחודיה סר תוציאם ממאסר (ר"ת פסת"ם היוצא משם ה' י'הו"ה). **פְּדָה סוֹעִים פֶּתַח סוֹמִים יְמִינָה מְצַפִּים** (ר"ת פספסי"ם היוצא מן וישמר"ך)

דלה יוקשים וקבץ נפוצים סמוך זה מפלתנו. (ר"ת די"ו-נסי"ם היוצא מן יא"ר י'הו"ה').

והם כנגד תפילה, (שמע אנקתם), **פרנסה וכלכלה** (פסת"ם, תן להם פיסת פתם), **מלבושי כבוד** (פספסי"ם כנגד כתונת פסים), **ומעשי נסים** (די"ו נסי"ם).

ויחד הם כ"ב אותיות כאומרו: [בראשית מח, כ'] **בְּךָ יְבָרַךְ יִשְׂרָאֵל**,

לעומקו של מקרא ראש השנה

מתפללין בראש השנה. וראוי אולי
היה יותר שיהיה זה **יום המעשה** ולא
יום הזיכרון.

ואכן, מצינו במסכת ראש השנה [כז.].
מחלוקת מתי נברא העולם. **תניא רבי**
אליעזר אומר בתשרי נברא העולם
ר' יהושע אומר בניסן נברא העולם.
ותירצו התוספות שם בד"ה **כמאן**
מצלינן וז"ל, ואיכא למימר **דבתשרי**
עלה במחשבה ליבראות ולא נברא
עד ניסן. כלומר שבתשרי נברא
במחשבה ובניסן נברא במעשה.

והוא ענין של סוף מעשה
במחשבה תחילה. לא שהקב"ה צריך
ח"ו מחשבה לפני המעשה, כי ברוח
פיו כל צבאם, אלא שזה **הסדר של**
הבריאה. שתקדם מחשבה למעשה.
ואשר על כן סוכות הוא תיקון מידת
המעשה, כי **בניסן** ישבנו בסוכות ורק
כדי לקיים ישיבת הסוכה כמצוה
לשמה ניתן חג הסוכות **בתשרי**, שיהיה
צלא דמהימנותא ולא צלא דשמשא.

ואשר על כן נקרא תשרי יום
הזכרון, כנגד מה שנברא **במחשבה**.
ולכן התיקון **בראש השנה** הוא תיקון
בחינת **המחשבה** והוא הקודם לתיקון

מקדש ישראל ויום הזכרון

עיקר העבודה בראש השנה היא
במחשבה בזכרון. והיא אחת מג'
המידות שבאדם. שהאדם מחולק לג'
מידות. **מחשבה זיבור ומעשה**.
והקב"ה אשר יצר את האדם בחכמה,
התאים לו ג' זמנים **להשלים**
מידותיו.

ראש השנה הוא יום הזיכרון כנגד
תיקון מידת **המחשבה**.

יום כיפור הוא יום הסליחה והכפרה
כנגד מידת **הדיבור**. שכן **עיקר המצוה**
המעשית ביום כיפור היא **הוידוי**.
כשמצות העינוי באה לעורר את הוידוי
שיהיה מעומק לבו השבור של האדם.

וימי הסוכות זמני השמחה הם כנגד
מידת **המעשה**. ולכן רבו **מצוות**
העשייה בסוכות, כגון נטילת לולב,
הישיבה בסוכה ושמחת הרגל בבשר
ויין.

ויש ליתן טעם מדוע יהיה **ראש**
השנה דוקא תיקון למידת **המחשבה**.
והרי אמרו רבותינו על ראש השנה כי
זה היום **תחילת מעשיך**, וכן אני

לעומקו של מקרא ראש השנה

בביאור תשובתו של ר' אלעזר בן דורדיא.

כמובא במסכת עבודה זרה יז' עמ'א':

אמרו עליו על ר"א בן דורדיא שלא הניח עבירה בעולם שלא וכו' ושמע אלעזר בן דורדיא **שאינן מקבלין אותו בתשובה**.

הלך וישב בין שני הרים וגבעות. אמר **הרים וגבעות בקשו עלי רחמים** אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך **נבקש על עצמנו** שנאמר {ישעיה נד-י} כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה.

אמר **שמים וארץ בקשו עלי רחמים** אמרו עד שאנו מבקשים עליך **נבקש על עצמנו** שנאמר {ישעיה נא-ו} **פִּי שָׁמַיִם כְּעֵשֶׁן וְנִמְלָחוּ** [נחבלו כבגד הנשחת] **וְהָאָרֶץ כַּפָּגַד תִּבְלָה**.

אמר **חמה ולבנה בקשו עלי רחמים** אמרו לו עד שאנו מבקשים עליך **נבקש על עצמנו** שנאמר {ישעיה כד-כג} **וּחִפְרָה הַלְבְּנָה וּבוֹשָׁה הַחֲמָה**.

אמר **כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים** אמרו לו עד שאנו מבקשים

בחינת הדיבור שבוידוי יום הכפורים הקדוש, כששניהם מקדימים לתיקון בחינת המעשה בנטלנו את הלולב ובכניסתנו לסוכת השלום שבחג הסוכות.

ובכך יש להבין את האוה"ח הק', מדוע יוסף הצדיק קבל עונש מאסר שנתיים על שאמר פעמיים כי אם **זכרתיני והזכרתני**. והרי משום **פעמיים** יכול להיאסר ליומיים או שבועיים או חדשיים. ומדוע דוקא **שנתיים**. אלא שהוא לכאורה פָּגַם במידת הזכרון, שאמר **זכרתיני והזכרתני**, לכן צריך שיעברו עליו **שני ראשי שנים של זכרונות**, לתקן **מידת הזכרון**. ע"כ סיכום דבריו של אוה"ח הק'.

וראש וראשון לכל הזכרונות הוא **לזכור שהקב"ה מלך**, ומלכותו בכל משלה, והכל בידו ואין זולתו, הכל ממנו ואין בלתו.

ואשר על כן ניתנה לנו מצוות השופר לתקן הזכרונות.

***

לעומקו של מקרא ראש השנה

אלא קודם לכל עניין הבין אלעזר בן דורדיא שמה **שהבריאה נפגמה, דבר זה תלוי רק בו.** ולכן גם התיקון **שלהם תלוי רק בו.** וכאשר יתקן את **עצמו,** יתקן בזה גם את הבריאה **כולה.** ולכן געה בבכיה. שהבין שממנו קלקולם. וממילא גם ממנו תיקונם, והוא בכללם.

לכן הניח ראשו בין ברכיו פְּעָבָר במעי אמו, לחזור לימי התהוותו, **שם אין שולט היצר הרע עד שננער מבטן אמו,** שנאמר לפתח חטאת רובץ. ומתוך דרגה זו **של קודם החטא,** תיקן את עולמו עם כל מה שקלקל בכל העולמות. ולזה אמרו מזומן לחיי העולם הבא.

ועוד יש לומר שלכן אמר בי. שהיא לשון **שבועה.** וכפי שאמרו [נדה ל:]: שאינו יוצא מרחם אמו עד שמשביעין אותו שנאמר {ישעיה מה- כג} כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון זה יום הלידה שנאמר {תהילים כד-ד} נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו ולא נשבע למרמה ומה היא השבועה שמשביעין אותו **תהי צדיק ואל תהי רשע** ואשר על כן אמר בי לשון שבועה שמתחרט על

עליך **נבקש על עצמנו** שנאמר {ישעיה לד-ד} ונמקו כל צבא השמים.

אמר אין הדבר תלוי אלא בי הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו יצתה בת קול ואמרה **רבי אלעזר בן דורדיא** מזומן לחיי העולם הבא.

ויש לשאול, לכאורה מדוע יתאכזרו אליו הרים וגבעות, השמים והארץ, חמה ולבנה, כוכבים ומזלות. ומדוע יבקשו רחמים על עצמם ולא עליו, אדרבה, היה עליהם לבקש עליו רחמים ומתוך כך ירחם המרחם גם עליהם, בבחינת כל המתפלל על חבירו נענה תחילה.

ויש לומר שכאן טמון סוד רז עליון של התשובה. **שכל החוטא, פוגם לא רק בעצמו אלא פוגם גם בכל הבריאה כולה.** ולכן לא יוכלו ההרים והגבעות והשמים והארץ וכו' לבקש עליו רחמים. **כי הם צריכים רחמים על עצמם לתקן במ כל מה שהחוטא קלקל בהם.**

וזה הוא שאמר אין הדבר תלוי אלא בי. לא רק התשובה תלויה בו.

לעומקו של מקרא ראש השנה

יש ליתן טעם מדוע נאמר לְקַנְיֵי לְקַנְיֵי שני פעמים.
ולעומקו של מקרא י"ל פעם אחת פרסמו הכתוב לשם נס. ופעם אחת פרסמתו שרה. וכל כך למה, לכפר על מה שכביכול צחקה ואמרה ואדוני זקן. על כן אמרה עתה לשבח. לְקַנְיֵי. דייקא נמי שלא אמרה לְקַנְיֵי אלא לְקַנְיֵי.

***

לְבַדְּהוּ - לְבַדְּהוּ

וַיִּצַב אֲבָרְהָם אֶת-שֵׁבַע כְּבִשְׂת הַצֹּאן לְבַדְּהוּ. {כט} וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל-אֲבָרְהָם מָה הִנֵּה שֵׁבַע כְּבִשְׂת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבַדְּהוּ

יש לעיין בשינוי הלשון לְבַדְּהוּ, לְבַדְּהוּ.

ובשימת לב, באבימלך נאמר לְבַדְּהוּ והן כשתי מלים לב-דנה, כי לב מלכים ושרים ביד ה' לדונם, לחסד או לשבט. ובאברהם נאמר לְבַדְּהוּ. והן כשתי מלים הן-לבד, שנשבע להיות נפרד מן הגויים, ולכן נקרא אברהם העברי,

שעבר על שבועתו. ובתשובתו זו תיקן עצמו והעולם, כי כל תוקף תשובתו של האדם היא ממה שהקב"ה נשבע בימינו ובזרוע עוזו, שכל זמן שישראל חוטאין יעשו לפניו כסדר הזה והוא מוחל להם. (ראש השנה יז עמ'ב'). ושם, אמר רב יהודה ברית כרותה ל"ג מדות שאינן חוזרות ריקם.

ועל דרך הצת, נרמז דבר זה בגימטריה של ב"י, שהיא י"ג עם הכולל, להזכיר לפניו י"ג מידות של רחמים.

וזה שאמר אין הדבר תלוי אלא בי. כפי שאמר הקב"ה בי נשבעתי. והיא לשון שבועתו של הקב"ה, למחול לשבים ולמחכים לסליחתו.

***

לקריאת התורה

יום א' של ראש השנה

נתמר ונתלד שְׁרָה לְאֲבָרְהָם בֶּן לְקַנְיֵי לְמוֹעֵד אֲשֶׁר-דָּבָר אֲתוּ אֱלֹהִים: ונתאמר מי מלל לְאֲבָרְהָם הַיְנִיקָה בָּנִים שְׁרָה כִּי-יִלְדָתִי בֶּן לְקַנְיֵי: (כא, ב'ז')

לעומקו של מקרא ראש השנה

ועל דרך הרמז והצח י"ל כי שניהם רמוזים במילה באר. אברהם. אבימלך.

ועוד על דרך הרמז בענין אבימלך ופיכל שר צבאו, יש לומר שאבימלך ופיכל שר צבאו הם כינויים לקב"ה ולבית דינו. והיא התחדשות הברית בין אברהם ובורא עולם. אבי-מלך ירמוז לאבינו מלכנו, ופיכל שר צבאו ירמוז על בית דינו שחותכים את הדין בפיהם. פי-כל.

וכאמרו שהשבועה היא לא חד צדדית, אלא כאן כביכול **נשבע הקב"ה** לאברהם אם תשקר לי ולנכדי ולניני. והשבועה היתה **בפי כל** בית דינו של הקב"ה. לקיים את הברית בין הקב"ה ואברהם **לכל הדורות**. **וכשם** שהוכיח אברהם, כן יוכיח הקב"ה אם יעברו הדורות על המצוות. ואע"פ כן הברית תשאר.

וזה שאמרו בתוספות מסכת שבת נה. אומר רבינו תם [אפילו אם] זכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה דהא כתיב (יקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב עי"ש.

***

שכל העולם מעבר אחד והוא מעבר השני.

ואשר על כן, יש לומר בכוונת אברהם באמרו **לְבַדְּךָ,** לומר לאבימלך: אין בשבועתנו כדי לחבר בינינו, אלא אדרבה יש בה כדי להפריד בינינו, כנאמר בפרשת בלק (כג,ט') **הֵן-עַם לְבַדְּךָ יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְשַׁבּוּ.** וזה כוונת אמרו **לְבַדְּךָ.**

ובשימת לב, נאמר כאן **הֵן-עַם,** ונאמר בדור הפלגה **הֵן עַם,** בדור הפלגה נאמר **הֵן עַם אֶחָד וְשִׁפְּהָ אֶחָת** לְכֻלָּם וְזֶה הַחֶלֶם לְעֵשׂוֹת וְגו', שעל ידי אחדותם גרמו **להחילול שמו ית'** שנאמר וְזֶה הַחֶלֶם לְעֵשׂוֹת, ובעם ישראל יבוא התיקון **לקדש שם שמים** על ידי **פירודם** מן הגויים, שנאמר **הֵן-עַם לְבַדְּךָ יִשְׁכֹּן וּבְגוֹיִם לֹא יִתְשַׁבּוּ.** וזה כוונת אברהם באמרו **לְבַדְּךָ.**

***

על-פֶּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בְּאֶרֶץ שִׁבְעָה כִּי שֵׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם (כא,לא')

ויש ליתן טעם כיצד באר שבע יורה על שבועת שניהם.

לעומקו של מקרא ראש השנה

ומריבוי המינים, כל אחד בדרך גידולו וכל אחד בצבעו ובטעמו והתפעלות זו היא דרך **הרגש**. ואלו ואלו מתקרבים ומתפעלים ומודים לבורא. כל אחד לפי דרכו.

ובשימת לב, זה היה החילוק בעבודת ה' **בין אברהם ושרה**, וכנ"ל בפרק כב, פסוק יא'.

ובמדרש רבה מובא המדרש **בשינוי נוסח**. ויטע אשל בבאר שבע וגו' (כא, לג), רבי יהודה ורבי נחמיה, רבי יהודה אמר **אשל פרדס**, שאל מה תשאל, תאנים וענבים ורמונים. רבי נחמיה אמר אשל פונדק, שאל מה תשאל, עגולא [פת], קופר [בשר], חמר [יין], ביעין [ביצים]. רבי עזריה בשם רבי יהודה בר סימון **אשל סנהדרין**, היך מה דאת אמר (שמואל א כב, ו): ושאל יושב בגבעה תחת האשל ברמה.

על דעתיה דרבי נחמיה דאמר אשל פונדק, אברהם היה מקבל את העוברים ואת השבים, ומשהיו אוכלין ושותין אמר לון בריכו, והן אמרין מה נימור, ואמר להון, **ברוך אל עולם שאכלנו משלו**, הדא הוא דכתיב (בראשית כא, לג): ויקרא שם בשם ה' אל עולם.

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא-שם בשם ה' אל עולם. (כא, לג)

ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר **פרדס** וחד אמר **פונדק**. ברש"י: ונטע בו. לְהַנִּיחַ עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים.

ויש ליתן טעם מה שרש מחלוקתם. הרי סוף כל דבר תכלית שניהם שיאכלו פירות ולפי רש"י שיהנו, ויתנו הודאה על הנאתם. בין אם זה פרדס שבו גדלים הפירות ובין אם זה פונדק או אכסניה ששם מגישים את הפירות.

וי"ל דחלקו בדרך עבודת ה'. האם **דרך השכל** או **דרך הרגש**. איזו דרך תצלה.

למאן דאמר **פונדק** או אכסניה, כשמגישים את הפירות עדיין אין כאן התפעלות מספקת, כי צריך **להסביר** לאדם האוכל כיצד גדלו פירות אלו עד שהגישום לפונדק. וזו היא עבודה דרך **השכל**.

ולמאן דאמר פרדס, עומד האדם בפרדס **ומתפעל** מריבוי העצים

לעומקו של מקרא ראש השנה

וְהַיּוֹם בָּהּ, מֵאֵי שְׁלֹתָךְ. לפשוטו היא שאלתך אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ מֵעַמּוֹ. אך בשימת לב, כתיב שְׁלֹתָךְ חסר א'. ולעומקו של מקרא יֵאמַר על דרך אל תקרי: אל תקרי שְׁלֹתָךְ אלא שְׁלִיתָךְ. שלא היתה ראויה להוליד, ותפילתה החזירה אותה להיות ראויה לילד.

כמו כן בתפילת ראש השנה גם מי שנראה כאינו ראוי להיושע, הרי תפילת ראש השנה בכוחה להשיבו על כנו להיות ראוי לישועה.

***

לקריאת התורה ליום ב' של ראש השנה

מרמזי העקידה

וַיֹּאמֶר אֱבִי וַיֹּאמֶר הַנְּנִי בְנִי (כב, ז')
הַנְּנִי בְנִי. באוהב ישראל מאפסא.
אמר יצחק, אבי, הרי אתה עמוד החסד,
כיצד יכול עמוד החסד לשחוט את בנו.
אמר לו אברהם הנני - בני. עכשיו הנני
במידת בני. במידת הגבורה. לעשות
רצון אבינו שבשמים.

עד כאן המדרש. ותימה, מדוע לא המשיך המדרש, על דעתיה דר' עזריה בשם רבי יהודה בר סימון, שאמר אשל סנהדרין, וכאילו נפסק באמצע.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהיה לו להמשיך כך: על דעתיה דר' עזריה בשם רבי יהודה בר סימון, שאמר אשל סנהדרין, אברהם היה מקבל את העוברים ושבים ומשהיו מתנים לו צרותיהם היה אומר להם תעשו כך ותעשו כך. כהוראת הסנהדרין. וכשהיו שואלים אותו מנין לך כל החכמה הזאת היה אומר להם ברוך אל עולם שנתן מחכמתו לבשר ודם. והיו יושבים אצלו ומקרבן לתורה ומגייירן. וגם בדרך הלימוד היה מלמדם מי דרך שכלו מי דרך רגשותיו. שאלו ואלו דברי אלקים חיים.

***

להפטרה

יום א' דראש השנה

לְכִי לְשָׁלוֹם וְאֵלֶּיךָ יִשְׂרָאֵל יְתֵן אֶת-
שְׁלֹתְךָ אֲשֶׁר שְׁאַלְתָּ מֵעַמּוֹ. (שמואל א,
א, יז')

לעומקו של מקרא ראש השנה

ומדמעותיהם כבדו עיניו. ומדוע בכו
הרי לא החשיבו אנוש באמרם מה
אנוש כי תזכרנו. אלא ראוהו מעל
ומעבר לדרגתם.

***

וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו. חסד וגבורה
נשקו. שהומתקו הדינים, ושולבו יחדיו
חסד גבורה, דין ורחמים. וכן גִּשְׁם הוא
מידת החסד ומנוקד בסגול סגול,
שסגול הוא ניקוד של מידת החסד.
ונקראים **גבורות גשמים**. שמשולבים
יחד **הגבורות והחסדים**. וילכו שניהם
יחדיו. החסד והגבורה יחדיו. יחדיו
בגימ' **כת**. זה הכח של עם ישראל ממנו
נולדה מידת האמת ליעקב.

***

נֶאֱמַר בְּסִבְבָּךְ

וְהִנֵּה-אֵיל אֲחֵר נֶאֱמַר בְּסִבְבָּךְ בְּקִרְבֵּנוּ
(כב, יג)
נֶאֱמַר בְּסִבְבָּךְ. שמתוך הסבך הוא עולה
לעולה, וּמִפְּשֵׁט את סִבְבָּךְ החיים. והוא
רמז לידו **אוחזת בעקב אחיו**. **שהעקב**
של עשו הוא סבך החיים. ובאומרו

שהאב והבן התאחדו יחדיו ואין הפרש
ביניהם. החסד הוא גבורה והגבורה היא
החסד, **הנני בני**.

וכן מובא בשל"ה הק' ... על דרך הנני
בני, שלפעמים החסד לצד הגבורה
והגבורה לצד החסד, שהאש כלול במים
והמים כלולים מאש.

וכן מובא בזוהר הק' פרשת וירא:
וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר
אָבִי. הֲרִי פְּרִשְׁוֶהָ. אָבֵל מָה הַטַּעַם לֹא
הַשִּׁיב לִּי {דבר} מִיָּד? אֵלָּא מִשּׁוּם
שְׁהָרִי הַסְּתַלְק מִרְחֵמִים שָׁל אָב עַל בֶּן,
וְלִכֵּן פְּתוּב הַנְּנִי בְּנִי, הַנְּנִי שְׁהַסְּתַלְקוּ
הַרְחֵמִים וְהַתְּהַפֵּף לְדִין.

על פי דברים אלו, ימשיך יצחק לומר
לאביו, אם כן אני עכשיו במידת החסד,
הריני נותן את עצמי כשה לעולה.
שנאמר: (כב, ז') **הִנֵּה הָאֵשׁ וְהַעֲצִיִּים**
וְאֵינָה הַשָּׂה לְעֹלָה, ואי"ה ר"ת **ואני**
יצחק השה לעלה.

***

וְאֵינָה הַשָּׂה לְעֹלָה. (כב, ז')

באומרו **וְאֵינָה** משתמש יצחק בשפת
המלאכים השואלים **אֵינָה** מקום כבודו.
שהכין את עצמו לקראת העקידה והגיע
לדרגת שלמעלה מן המלאכים. וזה
שאמר המדרש שבכו המלאכים

לעומקו של מקרא ראש השנה

בסבךב קרניו. בסבךב בגימטריה הוא שם א-להים, וגימ' הטבע. נאח"ז הוא גימ' א-ד-ג-י, עם הכולל. והם שני שמות של דין. קרני'ו בגימטריה שלש מאות ששים וחמשה ימות השנה עם הכולל.

לומר לך, שמידת הדין והטבע נראים אמנם כסבך, אך בשימת לב קרניו שבהם הוא נאחז בסבך, מהם עתיד הקב"ה ליקח לתקוע בשופר גדול, לפשט כל העקמומיות שבסבך החיים.

נאמר וְהִנֵּה-אֵיל אֲתָז בַּסֶּבֶךְ בְּקִרְנָיו, ונאמר אֱלֹהִים יִרְאֶה-לּוֹ הַשֵּׁה לְעֵלָה בְּנֵי (כב, ח') אֱלֹהִים יִרְאֶה-לּוֹ ר'ת איל, ולעומקו של מקרא יֶאָמַר סרסו ודורשהו: בני שהוא השה לעולה בסבך החיים, נאחז בקרני האיל, להעלותו להיות עקוד תחתיו.

הם קרני החסד והרחמים שבהם יתקע בשופר גדול להעלות את כל העולם אל שרש ההוי"ה, ולגאולה שלימה בב"א.

וידו אוחזת הוא מְפַשֵּׁט את סֶבֶךְ החיים. וכן באומרו והנה איל, הוא מְפַשֵּׁט את סֶבֶךְ החיים של העקידה. ואשר על כן והנה איל הם ר'ת של וידו אוחזת, וכן תמצא שהמילה איל היא נוטריקון של: אוחז יעקב לעשו. ולכן גם בו נאמר ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו.

וזה שנאמר בלשון נפעל, נֶאֱתָז, שמן השמים מאחיזים אותו בסבך. והוא מלשון ואתה תחזה. שהאיל היה נראה כעולה לעולה מתוך הסבך. שאדם יראה לעיניים וה' יראה ללבב. וזה שאמר הכתוב פעמיים יראה. ה' יראה, בהר ה' יראה. מה שנראה לאדם סבך נראה לה' עולה תמימה. ומתוך הסבך נראים קרניו שהם מלשון חוזק וישועה והוא קרן השופר המעיד על הגאולה העתידה לבניו של העקוד.

ועל דרך הצח, בַּסֶּבֶךְ בַּסֶּבֶךְ הוא פ"ד בגימטריה ומרמז על פדיון הבן. שיצחק הוא הבן שנפדה ע"י האיל. הוא הבן שבעקידתו יפדה בכל דור ודור, לכל בניו הנעקדים.

***

ועוד על דרך הצח, בַּסֶּבֶךְ בְּקִרְנָיו בצירוף האותיות זו לזו יתקבל

לעומקו של מקרא ראש השנה

וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֵי אֶת-יְחִידָהּ
מִמֶּנִּי. וְלֹא חֲשַׁכְתָּ. יִשְׁמַשׁ כְּלִשׁוֹן
מְנִיעָה, בְּשִׁין שְׁמַאלִית. וְכֵן לִשׁוֹן חֲשָׁף
בְּשִׁין יִמְנִית. חֲשָׁף וּפִילָה. וְקָרִי בִּיה
וְלֹא הִחְשַׁכְתָּ אֶת הָעוֹלָם, אֲלֵא הָאֵרֶת
אוֹתוֹ בְּאוֹר יִקְרוֹת.

שאם לא היית עומד בנסיון, היה
בעולם חשך ולא אור. ולא עוד אלא
שהיה העולם חוזר לתהו ובהו וחשך על
פני תהום. שנאמר **את** השמים ואת
הארץ. וכאן נאמר **את** בנך **את** יחידך.
ולכן בָּרְכוּ מִיד כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוּל
אֲשֶׁר עַל שֵׁפֶת הַיָּם.

***

וַיְהִי אַחֲרַי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּגַּד
לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יִלְדָה מִלְּפָנֶיךָ גַּם-
הוּא בְּנִים לְנַחֲוֹר אַחִיךָ: {כא} אֶת-עֹוִץ
בְּכָרוֹ וְאֶת-בְּוֹז אַחִיו וְאֶת-קִמּוֹאֵל אֶבְי
אַרְם: {כב} וְאֶת-בְּשָׁד וְאֶת-חָוֹ וְאֶת-
פִּלְדָּשׁ וְאֶת-יִדְלָף וְאֶת **בְּתוּאֵל**:
{כג} וּבְתוּאֵל יִלְדָה אֶת-רַבְקָה שְׁמִנָּה
אֵלֶּה יִלְדָה מִלְּפָנֶיךָ לְנַחֲוֹר אַחִי אַבְרָהָם:
וּבְתוּאֵל יִלְדָה אֶת רַבְקָה. ברש"י: כל
היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל
פסוק זה.

וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה'
יְרָאָה אֲשֶׁר יֵאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יְרָאָה.
(כב, יד)

ולעיל אמר **אֱלֹהִים יְרָאָה**. (כב, ח).
שעל ידי העקידה הפך את **מידת הדין**
למידת הרחמים.

וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵאמַר, שְׁבַתְחִילָה
נֹאמֵר {יא} וַיִּקְרָא אֱלֹוֹ מִלְּאָף יְהוָה
מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֵּאמֶר וְגו' עֲתָה יִדְעָתִי כִּי-
יְרָא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֵי
אֶת-יְחִידָהּ מִמֶּנִּי:

ולבסוף נאמר {טו} וַיִּקְרָא מִלְּאָף
יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם שְׁנִית מִן-הַשָּׁמַיִם:
{טז} וַיֵּאמֶר כִּי נִשְׁפַּעְתִּי נֶאֱם-יְהוָה כִּי
יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה וְלֹא
חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֵי אֶת-יְחִידָהּ.

והוינו בה **מאי שנית**. שבראשונה
הזכיר שם אלקים כִּי-יְרָא אֱלֹהִים
אֶתָּה, ולבסוף זכר רק שם הוִי"ה: כִּי
נִשְׁפַּעְתִּי נֶאֱם-יְהוָה.

לומר לך כנ"ל, שעל ידי העקידה הפך
את **מידת הדין למידת הרחמים**.
ועוד, **מאי שנית**, שְׁשִׁנָּה עָלָיו הַכְּתוּב
רַחֲמִים מְרֻבִּים, לו ולזרעו אחריו.

***

לעומקו של מקרא ראש השנה

ומסיימת הפרשה [וירא] וכן הוא סיום הקריאה של יום ב' דראש השנה, בילדיו של נחור גם מפילגשו: {כד} וּפִילְגֶשׁוּ וּשְׁמָה רְאוּמָה וּתְלֵד גַם-הוּא אֶת-טֹבַח וְאֶת-גִּתְחַם וְאֶת-תְּחַשׁ וְאֶת-מְעֵכָה.

ויש ליתן טעם לחשיבות שנתנה התורה לסיום הפרשה וכן לסיום הקריאה של ראש השנה בשמות אלו של פילגשו של נחור ילדיה.

ומובא בשם החיד"א, רמז נאה לראש השנה הוא יום הדין: רְאוּמָה: ראו מה, כפי שאמרה לאה על ראובן בנה להבדילו מעשו הרשע: ראו מה בין בני לבין בן חמי, [שודאי יש לזכות את בני ביום הדין].

אֶת-טֹבַח: [סתום פיהם של] טוענים בעלי חובות,

וְאֶת-גִּתְחַם: גזור חיים [ולא] מות.

וְאֶת-תְּחַשׁ: תקעו חודש שופר.

וְאֶת-מְעֵכָה: מלך על כל הארץ.

וב"ספר הגור" (ספר קדום שהופיע לפני קרוב ל-500 שנה) כותב מְעֵכָה: מ'תנת ע'ניים כ'ופה ה'אף כגון מתן בסתר יכפה אף שנתינת צדקה מבטלת "חרון-אף".

ובפרשת וישלח עה"פ ותמנע היתה פילגש פירש"י בדומה לכאן, ולא הזקק לכתוב לנו משפחות החורי אלא מפני תמנע וגו'.

זה לעומת זה עשה אלקים. יחוסי הצדקת רבקה שממנה עם קדוש מול יחוסי תמנע הרשעה שממנה עמלק. ולא בכדי הושוו ביניהם. כי עשו אבי עמלק יצא מרבקה. ונדחה מעם קדוש כי כן יוחסה רבקה לעם קדוש. באה תמנע ונטלה את פסולתה של רבקה.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי על כן נקראת תמנע, על שם שרבקה היתה מתפללת, (תהלים מ,יב) אַתָּה ה' לֹא תִכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמְּנִי תִסְדָּד וְאַמְתָּד תִּמְיֵד יִצְרוּנִי. וכפירוש רש"י שם: לֹא תִכְלָא - לֹא תִמְנַע רַחֲמֶיךָ מִמְּנִי, שאתייחס על יעקב בני, ושלא אתייחס על רְשָׁעוֹת תִּמְנַע וְעֲשׂוֹ. לכן בכל מקום מוזכרת רבקה כאם יעקב ברישא. אִם יַעֲקֹב וְעֲשׂוֹ. וזה שנאמר בסיפא של הפסוק: תִּסְדָּד וְאַמְתָּד תִּמְיֵד יִצְרוּנִי. תִּסְדָּד הֵינּוּ אַבְרָהָם, וְאַמְתָּד הֵינּוּ יַעֲקֹב שֶׁהוּא מִידַת הָאֵמֶת, וְזֶה שֶׁהִתְנַבֵּא מִיכָה (ז,כ') תִּתֵּן אֵמֶת לְיַעֲקֹב תִּסָּד לְאַבְרָהָם.

לעומקו של מקרא ראש השנה

להפטרָה

יום ב' דראש השנה

הַשִּׁיבָנִי וְאַשׁוּבָה

[ירמיהו לא, יז]

ירמוז למה שאמרו חז"ל [מדרש רבה איכה רבתי פרשה ה], שלכאורה יש ויכוח בין כנסת ישראל להקב"ה.

הקב"ה אומר שובו אלי, ואשובה אליכם. כלומר בתחילה אתם תשובו, ואז אשובה אליכם.

וכנסת ישראל אומרת השיבנו אליך, ונשובה. בתחילה השיבנו אתה, ואז אנחנו נשובה.

וכן דברי המדרש: הַשִּׁיבָנִי ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה, אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם שְׁלָךְ הוּא הַשִּׁיבָנִי. אָמַר לָהֶם שְׁלָכֶם הוּא, שְׁנֹאֲמַר (מלאכי ג, ז): שׁוּבוּ אֵלַי וְאֶשׁוּבָה אֲלֵיכֶם, נְאֻם ה', אָמְרָה לִפְנֵי רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם שְׁלָךְ הוּא, שְׁנֹאֲמַר (תהלים פה, ה): שׁוּבוּ אֵלַי יִשְׁעֵנוּ, לְכֹף נְאֻמְרֵי ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה.

בספרי החסידות ובספרים הק' מובא

הנוטריקון:

וְאֶת-מַעֲבָה:

וידוי אחרי תפילה

מגיע עד כסא הכבוד

והוא לשבח התפילה

ויש גורסים:

וידוי אחרי תשובה

מגיע עד כסא הכבוד

והוא לשבח התשובה שמגיע עד

כסא הכבוד

ולעומקו של מקרא יש לומר, שענין הידוי שמגיע עד כסא הכבוד כי שם חקוקה דמות יעקב שיצא מרבקה. וזה מכח תפילתה הנ"ל: אָתָּה ה' לֹא תִקְלָא - לֹא תִמְנַע רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי סִסְדָּה נְאֻמְתֶּךָ תִּמְיֵד יִצְרוּנִי. וביעקב נאמר תִּתֵּן אֲמֶת לְיַעֲקֹב. על כן וידוי היוצא מְעוּמָקָא דְלִבָּא שהוא מדת האמת, מגיע עד מקום דמותו של יעקב בכסא הכבוד. כן יגיעו תפילות עם ישראל בזה ראש השנה עד כסא הכבוד, ונזכה לגאולתנו ופדות נפשנו בב"א.

לעומקו של מקרא ראש השנה

במדרש אע"פ שלכאורה נאמר **שׁוֹבְנוּ** אלוקי ישענו, הרי עצם פניית האדם לבוראו מוכיחה **שהצעד הראשון הוא בידי האדם**.

זה שאומר הנביא:

הַשִּׁיבְנִי וְאָשׁוּבָה

***

נראה לכאורה שהמדרש הכריע לטענת כנסת ישראל, שנאמר **הַשִּׁיבְנוּ**. שתחילה **הקב"ה** ישיבנו ואח"כ **וְנָשׁוּבָה**.

אלא שמהפסוקים שבפרשת נצבים [פרק ל, ג'] **מוכח ההיפך**. **ושבת עד ה' ושב ה' וְשַׁבְתָּ עַד ה' קודם אתם** כנסת ישראל, **ואח"כ הקב"ה** ישיבכם, שנאמר **ושב ה' ואיך יכריע המדרש נגד פסוקים מפורשים!?**

ולעומקו של מקרא יש לתרץ ולומר שאמנם, גם המדרש יעיד כהפסוקים שבפרשת נצבים, שהצעד הראשון לתשובה **עושה האדם**, אע"פ שנאמר בו **הַשִּׁיבְנוּ וּשׁוּבְנוּ**, שהרי **עצם פנייתו של האדם לבוראו** לומר **לו השיבנו**, עצם פנייתו זאת, כבר נחשב לו **שהוא האדם**, הוא **עושה את הצעד הראשון תחילה**.

נמצאנו למדים שכאשר המבקש לשוב אל ה' פותח ואומר **הַשִּׁיבְנוּ**, בזה מתקיימים דברי המדרש ופסוקי התורה כאחד. **וְשַׁבְתָּ עַד ה' אלקיך**, באומרך אליו השיבנו. ובזה נענה הקב"ה לבקשתך **"השיבנו"**, **וְשַׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרָחֵמְךָ**. וכן

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

